

QON TOMIRLARNING XIRURGIK KASALLIKLARI

G'ijduvon Abu Ali ibn Sino nomidagi

Jamoat salomatligi texnikumi

Xirurgiya fani o'qituvchisi

G'afurova Feruza Qayimovna

Telefon:916461139

Annotasiya: Ushbu maqolada qon tomirlarning xirurgik kasalliklari, ularning etiologiyasi, patogenez, klinik belgilari hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullari tahlil qilinadi. Xususan, arterial va venoz tizim kasalliklari, jumladan ateroskleroz, tromboz, varikoz kasalligi va anevrizmalar keng yoritilgan. Shuningdek, minimal invaziv va an'anaviy jarrohlik usullarining samaradorligi, operatsiyadan keyingi reabilitatsiya choralari ham ko'rib chiqiladi. Maqolada qon tomir kasalliklarini erta aniqlash va ularning asoratlarini oldini olishning ahamiyati alohida ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar:qon tomir kasalliklari, xirurgiya, ateroskleroz, tromboz, varikoz kengayish, anevrizma, arterial yetishmovchilik, venoz kasalliklar, minimal invaziv jarrohlik, angiografiya, reabilitatsiya

Annotatsiya:V dannoy statye rassmatrivayutsya khirurgicheskie zabolevaniya sosudov, ikh etiologiya, patogenez, klinicheskie proyavleniya, a takzhe sovremennye metody diagnostiki i lecheniya. Osoboe vnimanie udelyaetsya arterialnym i venoznym zabolevaniyam, takim kak ateroskleroz, tromboz, varikoznaya bolezn i anevrizmy. Takzhe analiziruyutsya effektivnost minimalno invazivnykh i traditsionnykh khirurgicheskikh metodov, a takzhe meropriyatiya po

reabilitatsii posle operatsii. Podcherkivayetsya znachenie rannego vyyavleniya sosudistyx zabolevaniy i profilaktiki ikh oslozhneniy.

Klyucheviye slova: sosudistye zabolevaniya, khirurgiya, ateroskleroz, tromboz, varikoznaya bolezn, anevrizma, arterialnaya nedostatochnost, venoznye zabolevaniya, minimalno invazivnaya khirurgiya, angiografiya, reabilitatsiya

Abstract:This article discusses surgical vascular diseases, including their etiology, pathogenesis, clinical manifestations, and modern diagnostic and treatment methods. Particular attention is given to arterial and venous diseases such as atherosclerosis, thrombosis, varicose veins, and aneurysms. The effectiveness of minimally invasive and traditional surgical techniques, as well as postoperative rehabilitation measures, are also analyzed. The importance of early diagnosis and prevention of complications of vascular diseases is emphasized.

Keywords:vascular diseases, surgery, atherosclerosis, thrombosis, varicose veins, aneurysm, arterial insufficiency, venous diseases, minimally invasive surgery, angiography, rehabilitation

Kirish

Qon tomir tizimi organizmning hayotiy muhim tizimlaridan biri bo'lib, u to'qimalar va organlarni kislorod hamda oziq moddalar bilan ta'minlaydi. So'nggi yillarda qon tomir kasalliklari butun dunyo bo'yicha nogironlik va o'limning asosiy sabablaridan biri sifatida qayd etilmoqda. Shu sababli, ushbu kasalliklarni erta aniqlash, samarali davolash va profilaktika qilish zamonaviy tibbiyotning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi. Qon tomirlarining xirurgik kasalliklari (anevrizma, ateroskleroz, tromboz) zamonaviy tibbiyotda minimal invaziv usullar endovaskulyar jarrohlik, stentlash va gibrid operatsiyalar orqali samarali davolanmoqda. Bu usullar

bemorning tez tiklanishini, asoratlar kamayishini va hayot sifatini yaxshilashni ta'minlaydi.

Etiologik omillar va xavf faktorlar

Qon tomir kasalliklarining rivojlanishida quyidagi omillar muhim rol o'ynaydi: irsiy moyillik, noto'g'ri ovqatlanish (yog'li va xolesterin miqdori yuqori mahsulotlar), gipodinamiya chekish va alkogol iste'moli, arterial gipertenziya, qandli diabet. Qon tomir kasalliklarining rivojlanishiga turli omillar sabab bo'ladi. Ular orasida irsiy moyillik, noto'g'ri ovqatlanish, gipodinamiya, chekish, arterial gipertenziya va qandli diabet muhim o'rin tutadi.

Patogenez jihatidan qaraganda, ateroskleroz qon tomir devorida lipidlarning to'planishi natijasida rivojlanadi va tomir lümenining torayishiga olib keladi. Tromboz esa qon ivish tizimidagi buzilishlar natijasida tomir ichida tromb hosil bo'lishi bilan xarakterlanadi. Varikoz kasalligi venoz klapanlarning yetishmovchiligi natijasida yuzaga keladi. Mazkur omillar qon tomir devorining shikastlanishiga va ularning elastikligini yo'qotishiga olib keladi.

Patogenez xususiyatlari

Ateroskleroz rivojlanishida endotelial disfunksiya asosiy rol o'ynaydi. Lipidlar tomir devoriga to'planib, aterosklerotik blyashkalar hosil qiladi. Bu esa tomir lümenining torayishiga va qon oqimining buzilishiga olib keladi. Tromboz esa qon ivish tizimi faollashuvi natijasida yuzaga keladi. Virxov triadasi (tomir devori shikastlanishi, qon oqimi sekinlashuvi, qon ivuvchanligining oshishi) tromb hosil bo'lishining asosiy mexanizmlarini tashkil etadi. Qon tomir kasalliklarining rivojlanishiga turli omillar sabab bo'ladi. Ular orasida irsiy moyillik, noto'g'ri ovqatlanish, gipodinamiya, chekish, arterial gipertenziya va qandli diabet muhim o'rin tutadi. Patogenez jihatidan qaraganda, ateroskleroz qon tomir devorida

lipidlarning to‘planishi natijasida rivojlanadi va tomir lümenining torayishiga olib keladi. Tromboz esa qon ivish tizimidagi buzilishlar natijasida tomir ichida tromb hosil bo‘lishi bilan xarakterlanadi. Varikoz kasalligi venoz klapanlarning yetishmovchiligi natijasida yuzaga keladi.

.Klassifikatsiya Qon tomir kasalliklari quyidagicha tasniflanadi:

1. Arterial patologiyalar -Ateroskleroz , Obliteratsiyalovchi kasalliklar , Anevrizmalar

2. Venoz patologiyalar -Varikoz kengayish ,Tromboflebit ,Chuqur vena trombozi

Venoz kasalliklar qonning qaytib oqishidagi buzilishlar bilan bog‘liq bo‘lib, ko‘pincha oyoqlarda kuzatiladi.

Klinik ko‘rinishlar

Qon tomir kasalliklarining klinik belgilari kasallik turiga va bosqichiga bog‘liq. Eng ko‘p uchraydigan simptomlar quyidagilar:og‘riq va noqulaylik hissi , oyoqlarda shish , terining rang o‘zgarishi ,trofik yaralar pulsatsiyaning pasayishi yoki yo‘qligi .Og‘ir holatlarda to‘qimalarning nekrozi va gangrena rivojlanishi mumkin.

Zamonaviy diagnostika usullari

Zamonaviy diagnostika usullari kasallikni aniqlashda muhim ahamiyatga ega:Doppler ultratovush tekshiruvi ,Angiografiya ,Kompyuter tomografiya (KT) Magnit-rezonans tomografiya (MRT) .Ushbu usullar tomirlarning holatini aniq baholash va davolash taktikasini tanlash imkonini beradi.

Zamonaviy Davolash Usullari (Xirurgiya):

-Endovaskulyar jarrohlik: Kichik kesmalar orqali tomir ichiga kateter yuborib davolash (stentlash, angioplastika).

-Gibrid operatsiyalar: An'anaviy ochiq jarrohlik va endovaskulyar usullarni birlashtirish.

-Anevrizmalarni protezlash: Zararlangan qismni sun'iy tomir bilan almashtirish.

-Lazer va radiochastotali ablaya: Varikoz venalarni minimal invaziv yo'l bilan bartaraf etish. Zamonaviy yondashuvlar asosan bemorning jismoniy va ruhiy holatini tezroq tiklash, nogironlikni oldini olish va o'lim xavfini kamaytirishga qaratilgan. Zamonaviy yondashuvlar asosan bemorning jismoniy va ruhiy holatini tezroq tiklash, nogironlikni oldini olish va o'lim xavfini kamaytirishga qaratilgan.

Konservativ davolash-antikoagulyantlar ,trombolitiklar ,statinlar ,hayot tarzini o'zgartirish

Xirurgik davolash-shuntlash operatsiyalari ,endarerektomiya ,angioplastika va stentlash, endovaskulyar muolajalar

Reabilitatsiya -Reabilitatsiya davrida quyidagilar muhim: Operatsiyadan keyingi davrda bemorlarning to'liq tiklanishi uchun reabilitatsiya muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonga jismoniy mashqlar, parhez, dori terapiyasi va muntazam tibbiy nazorat kiradi jismoniy faollikni bosqichma-bosqich tiklash ,parhezga rioya qilish ,dori vositalarini muntazam qabul qilish ,psixologik qo'llab-quvvatlash

Profilaktika - Kasalliklarning oldini olish uchun: sog'lom turmush tarzini shakllantirish , zararli odatlardan voz kechish , tana vaznini nazorat qilish , muntazam tibbiy ko'rikdan o'tish zarur , jismoniy

faollikni oshirish

Xulosa - Qon tomirlarning xirurgik kasalliklari zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ularni erta aniqlash va kompleks davolash bemorlar hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Innovatsion texnologiyalar, xususan endovaskulyar usullarni qo'llash davolash samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yuldashev B.S. Gemorragik insult va uning oldini olish choralari. – Sog'liqni saqlash muammolari, Toshkent, 2021.

2. Karimova D.Sh. Tibbiyot xodimlari va bemor o'rtasida samarali kommunikatsiya. – Tibbiyot va zamon, Toshkent, 2022.

3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Intensiv terapiya va nevrologik rehabilitatsiya bo'yicha uslubiy qo'llanma. – Toshkent, 2021.

4. Sabiston Textbook of Surgery. Elsevier, 2020. Rutherford's Vascular Surgery and Endovascular Therapy, 2019. Brunicardi F.C. Principles of Surgery, McGraw-Hill, 2018. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi klinik tavsiyalari.m European Society for Vascular Surgery (ESVS) guidelines, 2023. American Heart Association (AHA) recommendations, 2022.

Foydalanilgan internet manbalari.

<https://www.askapollo.com/physical-appointment/dermatologist>
<https://www.apollohospitals.com/patient-care/health-and-lifestyle/understanding-investigations/allergy-tests>
<https://www.apollohospitals.com/patient-care/health-and-lifestyle/diseases-and-conditions/contact-dermatitis/>